

málo proměnlivý; značné odchylky ve vzrůstu a větvení jsou vyvolány pouze vnějšími vlivy. V minulosti nebyla jeho náplň odlišována od *S. maritima* s. l.; někdy byl hodnocen jako subspecie v rámci tohoto druhu. *S. maritima* s. str. se od *S. prostrata* liší hlavně celkovou větší robustností, delšími listy bez drobné nasazené špičky, většími květy a semeny (1,5-2,0 mm) a také počtem chromozómů, $2n = 36$. Proto se zdá být oprávněně oddělit náš taxon od *S. maritima* a hodnotit jej jako mikrospecii v rámci komplexu.

Ekologie a cenologie: Pouze dobře vyvinutá slaniska (obligátní halofyt), hlavně v polohách na jaře dosti vlhkých, později vysychajících. Na hlinitých až hlinito-jílovitých půdách typu solončaku, obohacených dusíkem, většinou v rozvolněných porostech. Převážně ve společenstvu *Suaedetum pannonicae* (Soó 1933) WENDELBERGER 1943 ze svazu *Thero-Suaedion* (diagnostický druh), přesahuje do společenstev

navazujících svazů *Thero-Salicornion* a *Puccinellion limosae*.

Rozšíření v ČSR: Pouze na j. Moravě, kde dosahuje sz. hranice svého areálu. V minulosti na většině slanisk území, do současnosti pouze na slanisku u Sedlce u Mikulova. Δ — **Mapy:** GRULICH Slanomil. Rostl. Již. Moravy, map. 8, 1987; SLAVÍK FKS 1990: 48.

T: 18a. Dyj.-svr. úv. (dosti hoj.), 20b. Hustop. pah. (roztr.).

Údaje ze subhalofytních lokalit v Čechách (Úžice, Biličina) jsou nedoložené a nepřilíhají pravděpodobně.

Celkové rozšíření: Ve stf. Evropě omezena jen na panonskou nížinu v širokém smyslu: ČSSR (jen Morava, na Slovensku chybí), v. Rakousko, Maďarsko, Rumunsko, s. Jugoslávie; dále j. část evropského SSSR, Zakavkazsko, Střední Asie, jz. Sibiř a Mongolsko. — **Mapy:** HULLIGH CP 1971: 189 (celý komplex *S. maritima* s. l.).

14. *Salsola* L. — slanobýl

Salsola LINNAEUS Sp. Pl. 222, 1753.

Lit.: POHL R. W. et GILLESPIE J. P. (1959): Distributional and cytological notes on *Salsola collina*. *Rhodora* 61: 265-267. — BARADZIEJ E. (1972): Rozmieszczenie rodzaju *Salsola* L. w Polsce. *Fragm. Florist. Geobot.* 18: 299-307.

Jednoleté byliny se silným větveným kořenem a bohatě větvenou, přímou, dřevnatějící lodyhou. Listy střídavé, čárkovité, rozšířenou bází přisedlé, na průřezu \pm půlkruhovitě, zakončené ostnem. Květy v úžlabí listenů přisedlé po 1 (řidčeji po několika), se 2 listenci, skládající na konci větví \pm zřetelné lichoklasy, popř. klasy, listeny úzce kopinaté, kopinaté až úzce trojúhelníkovité, se silným dlouhým ostnem, v dol. části s bělavým blanitým lemlem. Okvětí ščetné, zelenavé, bylinné, s cípy podlouhlými nebo kopinatými, zašpicatělými; tyčinek (3-)5, semeník stlačeně kulovitý, blizny 2, šídlovité. Za plodu okvětní cípy nad plod skloněné, v místě ohybu s horizontálním křídlem nebo výrůstkem, na bázi kožovité až dřevnatějící, spojené s listenci a listenem; nažka číhovitá, s kožovitým oplodím. Semeno horizontální, černé, lesklé, zárodek spirálně stočený. — Asi 150 druhů převážně v mírných a subtropických pásmech Evropy, Asie a Afriky; v Severní Americe a Austrálii jen adventivní, ale zdomácnělé. — Anemogam. Entomogam.

Poznámka: Všechny druhy rodu *Salsola* mají v listech zvláštní asimilační pletivo, tzv. věncové buňky, které tvoří (na rozdíl od rodů *Atriplex* a *Kochia*) souvislou vrstvu pod povrchem celého listu.

- 1a Listeny i listence odstálé, lichoklasy za plodu ca 10 mm šir.; zralé plody s výrůstkem \pm křídlovitě rozestálými, i s křídly více než 3 mm v průměru 1. *S. australis*
 b Listeny i listence přitisklé, lichoklasy za plodu ca 5 mm šir.; zralé plody s hřebínkovitými výrůstky zvednutými (takže vytvářejí jakýsi kalíšek), nejvýše 2 mm v průměru . . . 2. *S. collina*

1. *Salsola australis* R. BR. — slanobýl ruský

Tab. 66/1

Salsola australis R. BROWN Prodr. Fl. Nov. Holl. 411, 1810. — Syn.: *Salsola kali* auct. p. p. non L. — *S. tragus* auct. non L. — ? *S. caroliniana* WALTER Fl. Carol. 111, 1788. — *S. iberica* SENNEN et PAU Bull. Acad. Int. Géogr. Bot., ser. 3, 18: 457, 1908. — *S. pestifer* NELSON in COULTER et NELSON New Manual Bot. Centr. Rocky Mount. 169, 1909. — *S. ruthenica* ILJIN Sornye Rast. SSSR 2: 137, 1934. — *S. kali* subsp. *ruthenica* (ILJIN) Soó in JÁVORKA et Soó Magyar. Növ. Köz. 786, 1951.

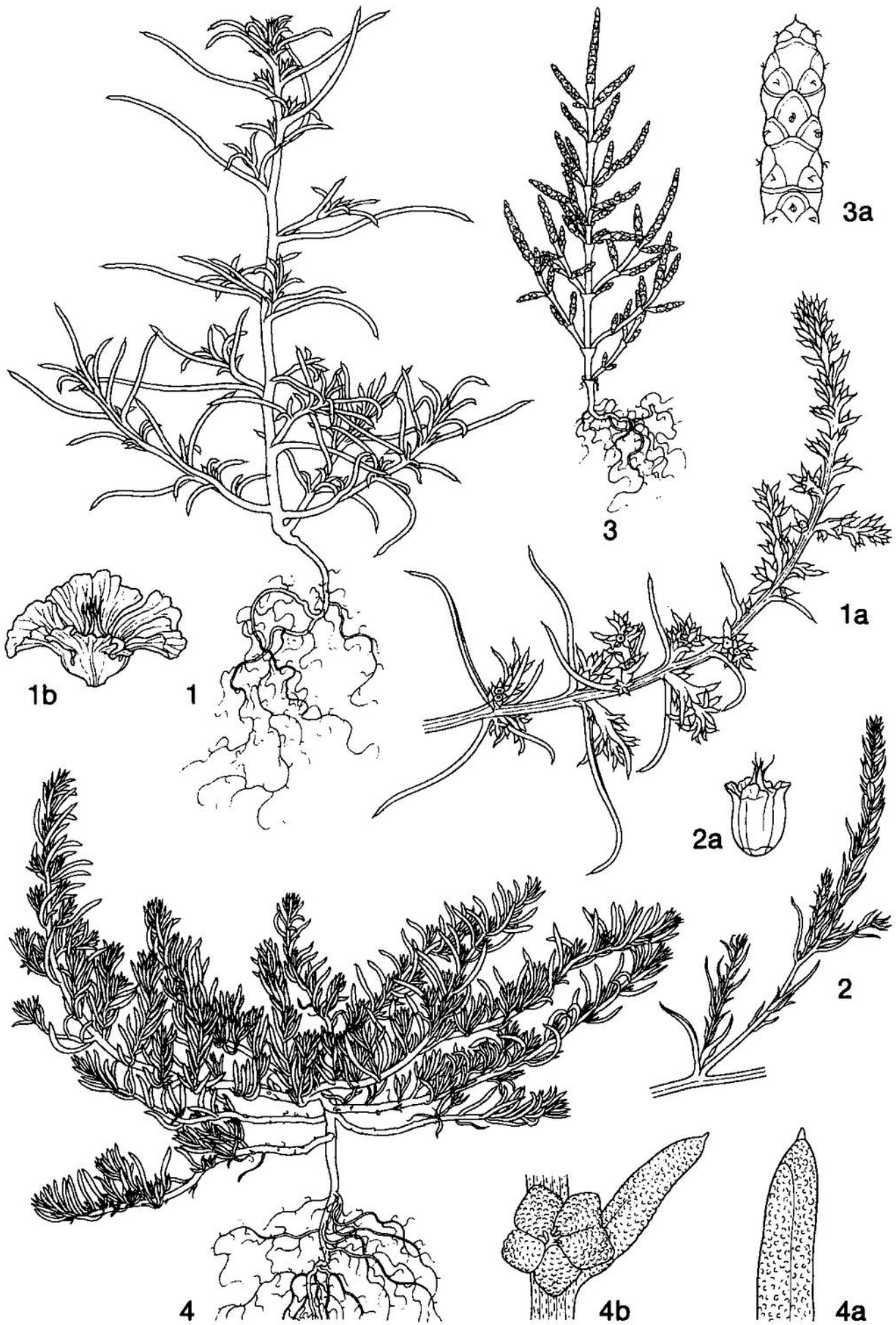
Poznámka: Nejstarší jméno, které přichází v úvahu pro vnitrozemský slanobýl, je *S. caroliniana* WALTER; origi-

nální popis vcelku odpovídá, ale bez revize typového materiálu nelze jméno s jistotou použít.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Social. Českoslov., no 1521. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 1338. — Extra fines: Fl. Bavar. Exs., no 864. — Fl. Siles. Exs., no 429. — Herb. Fl. Ross., no 2432, 2433. — Pl. Polon. Exs., no 113. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 2778. — SINTENIS Iter Orient. 1892, no 4902.

Lodyha přímá, (5-)10-60(-80) cm vys., bohatě odspodu větvená, i s větvemi mělce podélně rýhovaná (často červeně proužkovaná), lysá nebo krátce řídce štětinatá. Listy čárkovité,

Tab. 66: 1 *Salsola australis*, 1a - část lodyhy s plody, 1b - plod. — 2 *S. collina*, 2a - plod. — 3 *Salicornia prostrata*, 3a - terminální část kvetoucí lodyhy. — 4 *Suaeda prostrata*, 4a - zakončení listu, 4b - část lodyhy s listenem a květem.

10-40(-60) mm dl., 0,5-1,0 mm šir., zakončené drobným ostnem, na rubu drobně osténkaté. Květy na konci větví v řídkých nebo hustých klasech nebo lichoklasech s listeny i listenci rozestálými (celý klas za plodu asi 10 mm šir.). Okvětní lístky za plodu vytrvávající, zveličelé, s křídlovitými blanitými, výrůstky, ± horizontálně rozestálými; plod (i s křídly) 3,5-7,0 mm šir., asi 2,5 mm vys. VII-VIII. Tf.

$2n = 36$ (ČSR: 17c. Milov.-valt. pah.)

Variabilita: *S. australis* je často ztotožňována s druhem *S. kali* L. nebo považována za jeho součást [jako subsp. *ruthenica* (LJUN) SOO]. *S. kali* je však odlišná některými morfologickými znaky (menší vzrůst, kratší a širší listy, širší plody, konce okvětních lístků do dlouhých špiček protažené), ale hlavně ekologicky: je to rostlina přímořských písečných dun, která roste na pobřežích Evropy, s Afriky a Blízkého Východu (v Černomoří a snad i jinde nahrazena podobným druhem *S. tragus* L.). Do vnitrozemí podle dosavadních zjištění neproniká. Jednotlivé znaky se však mohou vyskytnout i na kontinentálních rostlinách, jinak spadajících pod *S. australis*, např. f. *monacantha* (AELLEN) pouze s jedním okvětním lístkem protaženým do špičky. Jiné infraspecifické taxony, popisované u vnitrozemského slanobýlu mají nízkou nebo žádnou taxonomickou hodnotu (ekomorfozy, vývojová stadia), např. var. *tenuifolia* (TAUSCH).

Ekologie a cenologie: Okraje písčitých borů, pískovny a jiné volné písky, okraje železničních komunikací, čerstvé navážky, výsyvky a vůbec rudérální stanoviště se sypkým nezpevněným podkladem. Ve společenstvech svazů *Festucion vaginatae*, *Koelerion glaucae*, na rudérálních stanovištích ve společenstvech, spadajících do svazů *Sisymbrium officinalis* (např. asociace *Salsoletum ruthenicae* PHILIPPI 1971, řazená svým autorem do stejnojmenného samostatného svazu), *Dauco-Melilotion* aj.

Rozšíření v ČSR: Druh nejvíce rozšířený v sz., stř. a v. Čechách a na j. Moravě, kde je snad na některých stanovištích původní; jinak v celém termofytiku dosti hojně až vzácně jako archeofyt, do mezofytika proniká synantropně v novější době; v oreofytiku chybí. Těžiště výskytu v planárním stupni, méně v kolinním a ojediněle v suprakolinním stupni (max.: Sedlice u Blatné, 500 m). V některých oblastech, kde byl dříve hojný, vymizel nebo se stal vzácným (např. okolí Prahy a Brna). — Mapy: ŠMARDA XM 1963: map. 200; SLAVÍK FKS 1990: 49.

T: téměř ve všech fyt. o. [údaje chybějí z l. Doup. pah., 3. Podkruš. pán., 13. Rožd. pah., 14. Cidl. pán.]. — M: 28. Tep. vrchy (Toužim, nádraží), 36a. Blat. (lit.: Sedlice, nádraží), 48b. Liber. kotl. (Liberec), 49. Frydl. pah. (Černousy, nádraží; Dolní Řasnice, obilní sklad), 53a. Českolip.

kotl. (Jablonné v Podještědí, nádraží), 63. Českomor. mezih. (lit.: Česká Třebová), 68. Mor. podh. Vysoč. (Lysice u Boskovic), 74b. Opav. pah. (Opava), 79. Gottw. vrchy (Částkov), 80. Stř. Pobeč. (Vsetín; Valašské Klobouky), 84. Podbesk. pah. (Trinec, rudiště), 83. Ostr. pán. (Ostrava; Polanka nad Odrou, rudiště).

Celkové rozšíření: Mírné pásmo Eurasie, původní asi od Středozeří a jv. (popř. stř.) Evropy přes Malou Asii, Kavkaz, Střední Asii, Afghánistán a s. Pákistán po j. Sibiř, Mongolsko a s. Čínu; adventivně v ostatní Evropě, sv. a j. Africe, Severní Americe a Austrálii, často zdomácnělý. — Mapy: AELLEN 1960-1961: 744; AFE 1980: 80 (obě včetně *S. kali* s. str.).

2. *Salsola collina* PALLAS — slanobýl chlumní

Tab. 66/2

Salsola collina PALLAS III. Pl. 34, 1803-1806.

EXSİKÁTY: Extra fines: Herb. Fl. Ross., no 2372a, b.

Lodyha přímá, 15-50(-60) cm vys., odspodu řídké větvená, i s větvemi mělce podélně ryhovaná, lysá. Listy úzce čárkovité až niťovité, 10-25 mm dl., asi 0,5 mm šir., zakončené drobným ostnem, na rubu drobně osténkaté. Květy na konci větví v řídkých lichoklasech, listeny a listence přitisklé (celý klas za plodu asi 5 mm šir.). Okvětní lístky za plodu vytrvávající a zveličelé, s výrůstky pouze hřebínkovitými, kožovitými, kališkovitě zvednutými; plod 1,5-2,0 mm šir., 2-3 mm vys. VII(-VIII). Tf.

$2n = 18$ (extra fines)

V nejnovější době občas zavlékán na nádraží, překladiště apod., nejspíš se sovětským obilím. Dosud zjištěn na nádražích v s. a v. Čechách (Černousy, Dolní Řasnice, Horky u Staré Paky, Pardubice, Kutná Hora), na rumišti v Praze-Ďáblicích, v přístavu v Praze-Holešovicích a na rumišti v Brně (Kociánka). Původně rozšířen od Povolží přes centrální Asii na Dálný Východ, druhotně roztr. v různých částech Evropy (ČSSR: zdomácnělá v Bratislavě) a v Severní Americe (mapa: AFE 1980: 81).

Poznámka 1: Dále byl u nás nalezen druh *Scleroblitum atriplicifolium* (F. MUELLER) ULBRICH, zástupce monotypního rodu z jz. Austrálie s poléhavou lodyhou, kosníkovitými listy a 4četným okvětem, jehož cípy zčásti obalují plod. Byl sbírán v Raspenavě u Liberce (JEHLIK 1963), zavlečený s vlnovým odpadem používaným jako zahradní hnojivo. Obdobně je možný jednorázový výskyt dalších rodů čeledi *Chenopodiaceae* ze Střední Asie, Severní Ameriky a Austrálie, zavlečených s dováženým obilím, vlnou a bavlnou; řada jich byla zjištěna v různých zemích Evropy (cf. AELLEN 1960-1961).

Poznámka 2: Do Evropy je zavlékána také *Cyclolema atriplicifolium* (SPRENGEL) J. M. COULTER [= *C. platyphyllum* (MICHX) MOQ.] ze z. části USA; je to jednoletá bylina s vykrajované ostře zubatými listy a s plody, lemovanými horizontálním křídlatým lemem. Byla nalezena na Slovensku (Marcelová u Komárna, MAJOVSKÝ Acta Fac. Rer. Natur. Univ. Comen.-Bot. 6/8: 391-405, 1961) a její výskyt v ČSR je možný.